

МАКРОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ У ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ

Масленніков Євген Іванович

Доктор економічних наук, доцент

Професор кафедри економіки та управління

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Макроекономічне середовищі з позицій системного підходу зазвичай розглядають як систему. Дослідження національного макроекономічного середовища з системних позицій вимагає в першу чергу вивчення його метасистеми, тобто середовища, яке грає важливу роль в його функціонуванні та розвитку.

Макроекономічне середовище складне та неоднорідне. Можна виділити наступні три пари типів сегментних складових макроекономічного середовища: зовнішню і внутрішню, природну і соціальну, економічну і правову та їх варіацію.

Зовнішнє економічне середовище це сукупність національних економік інших країн міжнародного простору. Складовими зовнішньої соціального середовища є культура, освіта, ідеологія, політика, релігія, держава і право інших країн. Зовнішнє природне середовище утворює стан природного середовища оточуючих країн глобального простору. Внутрішнє економічне середовище національної економіки становлять господарюючі в її складі економічні суб'єкти і державні інституції.

В процесі функціонування і розвитку національного макроекономічного середовища за допомогою діяльності відбувається інтерналізація і зміна його, «виходи системи» перетворюються в його середовище. Інтерналізація відбувається шляхом присвоєння системною ресурсів на входах, а екстерналізація – шляхом присвоєння середовищем кінцевих продуктів системи на її виходах. Зв'язки макроекономіки із середовищем залежать від типу середовища і можуть носити як безпосередній, так і опосередкований характер. Середовище національної економіки задане досить жорстко, що підкреслює велику залежність її поведінки від середовища і означає, що остання виконує по відношенню до економіки важливі функціональні аспекти.

В першу чергу, всі перераховані типи середовищ можуть виробляти флуктуації ентропійного характеру. Наприклад, зовнішнє економічне середовище може представляти серйозну загрозу національним виробникам внаслідок конкуренції, в результаті чого національна економіка буде втрачати кошти у вигляді втрачених податків, виробники - у вигляді недоотриманого прибутку. Серйозну проблему може представляти дефіцит природних ресурсів, не прогнозованість природних катастроф – викликати великі втрати коштів і ресурсів на ліквідацію їх наслідків.

Відсутність належних правових і соціальних норм, звичаїв і культури бізнесу може зробити економічний розвиток вельми проблематичним. В цілому всі типи середовищ національної економіки роблять складне і багатостороннє вплив на її стан і розвиток, простежити яке від початку до кінця дуже складно. Природні умови, наприклад, не тільки визначають кількість і якість ресурсів і тим самим до певної міри витрати виробництва і місце країни в міжнародному поділі праці, але і частково форми власності та організації підприємницької діяльності. Але головним засобом впливу

середовища на національну економіку є функція останньої.

Функція задається будь-якій системі, в тому числі національній економіці, її середовище і полягає в тій ролі, яку система відіграє в середовищі. З відношенням до деяких типів середовищ (наприклад, природному середовищу або зовнішньої суспільному середовищі) точно визначити функцію конкретної національної економіки в ній досить важко або неможливо, але головні функції, щодо найважливіших середовищ, виділити цілком можливо. Наприклад, виконання своєї ролі в системі міжнародного поділу праці; або задоволення матеріальних і інших потреб членів суспільства, або створення умов для розширеного відтворення економіки і для розвитку людини, способів задоволення його потреб; або адаптація суспільства до змін природного і зовнішнього соціального середовища.

Функцією національної економіки є забезпечення матеріальних умов для задоволення потреб нації (населення). Носіями і суб'єктами мети національної економіки є індивіди (населення), які, будучи компонентом (елементами) національної економіки, ставлять тим чи іншим чином перед нею мету.

Відповідно різноманітність потреб і інтересів населення країни, її географічного, політичного становища, рівня і стадії розвитку економіки і безлічі інших чинників цілі, які стоять перед національною економікою, можуть бути настільки ж різноманітні (в одних випадках - не допустити подальшого спаду виробництва, в інших - підвищити темпи зростання, по-третє - їх стабілізувати, або перебудувати структуру економіки та інше). Таким чином, національні економіки в силу суттєвих відмінностей в економічному становищі країн у міжнародному просторі переслідують різні цілі, так чи інакше, прямо чи побічно поставлені перед ними національним суспільством. Звідси і відмінність національних економічних стратегій, реалізованих за допомогою національних державних структур.

З метою національної економіки зазвичай пов'язують її ефективність, під якою розуміють результативність, ступінь вирішення національних економічних та соціальних завдань. Подібне розуміння ефективності йде ще від класичної школи і міцно утвердилася в економічній теорії [1, 2, 3, 4]. У зв'язку з цим необхідно додати наступне. Оскільки мета національної економіки має певну сегментну структуру (тобто в свою чергу є системою, що має так зване «дерево цілей»), то, виходячи з такого розуміння, потрібно говорити про ефективність у множині, оскільки цілей національної економіки може бути багато. Потрібно з відомими допущеннями намагатися вимірювати порівняльну ефективність економік різних країн. Іншими

словами, внаслідок відмінності цілей виникає принципова несумісність економічних показників.

З точки зору системного підходу держава це інституціоналізація загальної функції управління національною економікою, декомпонірованою у вигляді наступного набору економічних функцій: правове забезпечення економічної діяльності, організація грошового обігу, фіскальна політика і регулювання бюджетного сектора, перерозподіл доходів у суспільстві (в тому числі для забезпечення його стабільності), виробництво «громадських» товарів і послуг, мінімізація трансакційних витрат, антимонопольне регулювання і розвиток конкуренції, оптимізація екстерналій, підтримка оптимального рівня зайнятості населення та мінімізації безробіття і її витрат, забезпечення економічної безпеки національного простору.

При реалізації цих функцій держава повинна «запустити» механізми самоорганізації національної економіки і коректувати виникаючі в цьому механізмі збої. Системною метою держави в національній економіці є придушення її флуктуації, які можуть призвести до її деструктивних змін, тобто протидія загрозам і викликам з боку зовнішнього і внутрішнього середовища, посилення стійкості національної економічної системи. Засобом реалізації економічних функцій держави є відповідні економічні стратегії і тактика.

Література:

1. Ломачинська І. Вплив конвергенції фінансового та реального секторів на розвиток національної економіки України / І. Ломачинська, А. Кравцова // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2012. – том 17, вип. 2. – С. 139-146.
2. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства: Монографія / О.В. Побережець. – Херсон: Видавництво Грінв Д.С., 2016. – 500 с.
3. Масленников Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: Монографія / Є.І. Масленников. – Одеса: Прес-кур'єр, 2015. – 316 с.
4. Maslennikov E.I. Strategic assessment of the financial sustainability of the industrial enterprise / E.I. Maslennikov // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6 (16). – С. 111-115. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/No6/111-115.pdf>